

KOROZE A STÁRNUTÍ PLASTŮ

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Znehodnocování plastů:

1) proces (koroze, stárnutí)

2) ztráta jakosti, ztráta pevnosti aj. vlastností

Znehodnocování (tři úrovně):

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

SYSTÉM ZNEHODNOCOVÁNÍ

**Materiálový
podsystem**

**Podsystem
prostředí**

časový činitel

Plasty, kompozity
Práškové plasty
Organické povlaky

voda, půda
chemické látky a směsi
rozpouštědla, paliva,
potraviny, nápoje, ...

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

**Časový
činitel**

**krátkodobý
účinek**

**dlouhodobý
účinek**

krátký interval procesu

postupné znehodnocování

výsledek: dílčí znehodnocení

dlouhý interval procesu

postupné znehodnocování

výsledek: celkové znehodnocení

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Znehodnocení plastu

**souhrn znehodnocených vlastností plastu,
které neumožní plnit během požadované doby stanovené funkce
a to pro plastový výrobek nebo jeho část**

hlavní vlastnosti:

odolnost prostředí
mechanická pevnost
estetická úroveň

Užitná hodnota

jiné vlastnosti:

tvárová stálost
vhodnost kombinace
historický pohled
povrchová úprava

Souhrnné zhodnocení znehodnocení

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

ROZDÍL OD KOROZE KOVŮ

- OBSAH VYLUHOVATELNÝCH SLOŽEK
(změkčovadel, plniv, barviv, antioxidačních aj. přísad)
- VRATNÉ A NEVRATNÉ ZMĚNY

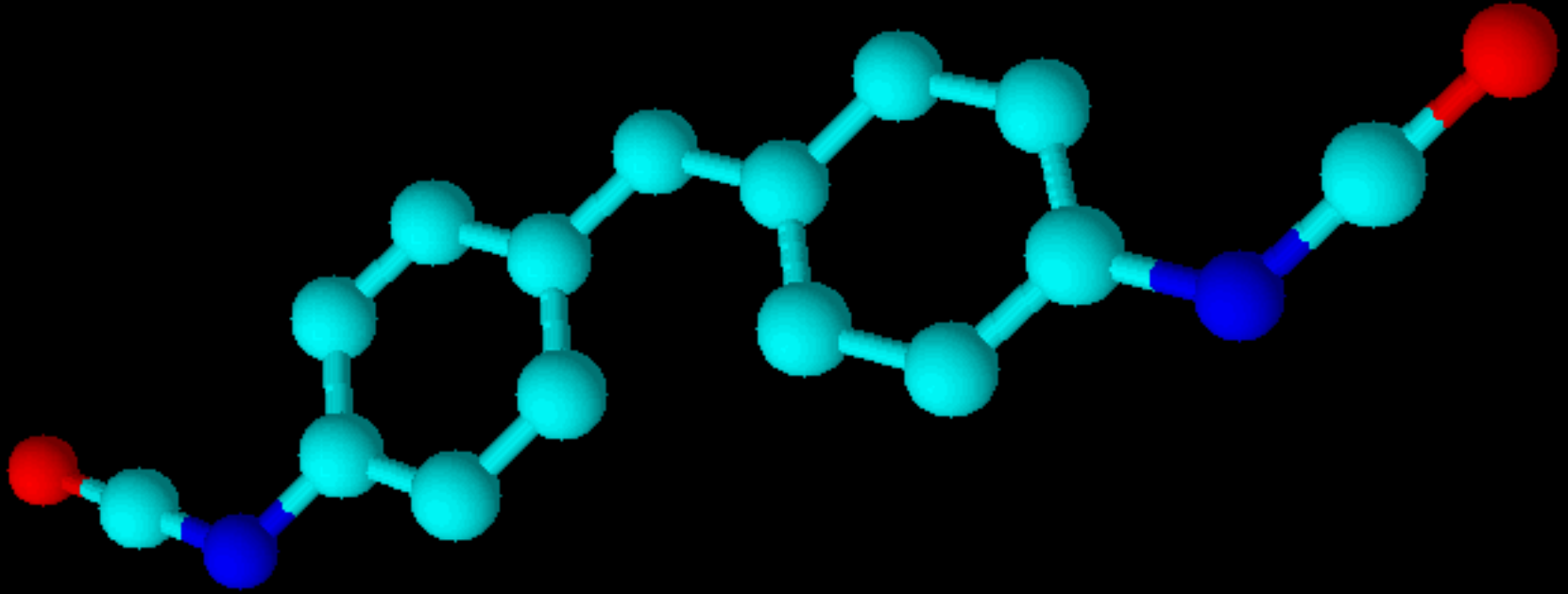
SORPCE - DESORPCE
BOBTNÁNÍ - SMRŠTĚNÍ

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Činitelé materiálu	Činitelé konstrukce	Činitelé prostředí	Časový činitel
chemické složení	materiálová skladba	chemické složení	čas interakce
struktura nehomogenity	konstrukční uspořádání	přítomnost stimulatorů	četnost interakce
nečistoty příměsi	druh spojování	oxidační vlastnosti	četnost změn
jakost povrchu		teplotní změny	
čistota povrchu		mechanické vlivy	
		hydro vlivy	

Povrchové úpravy materiálů

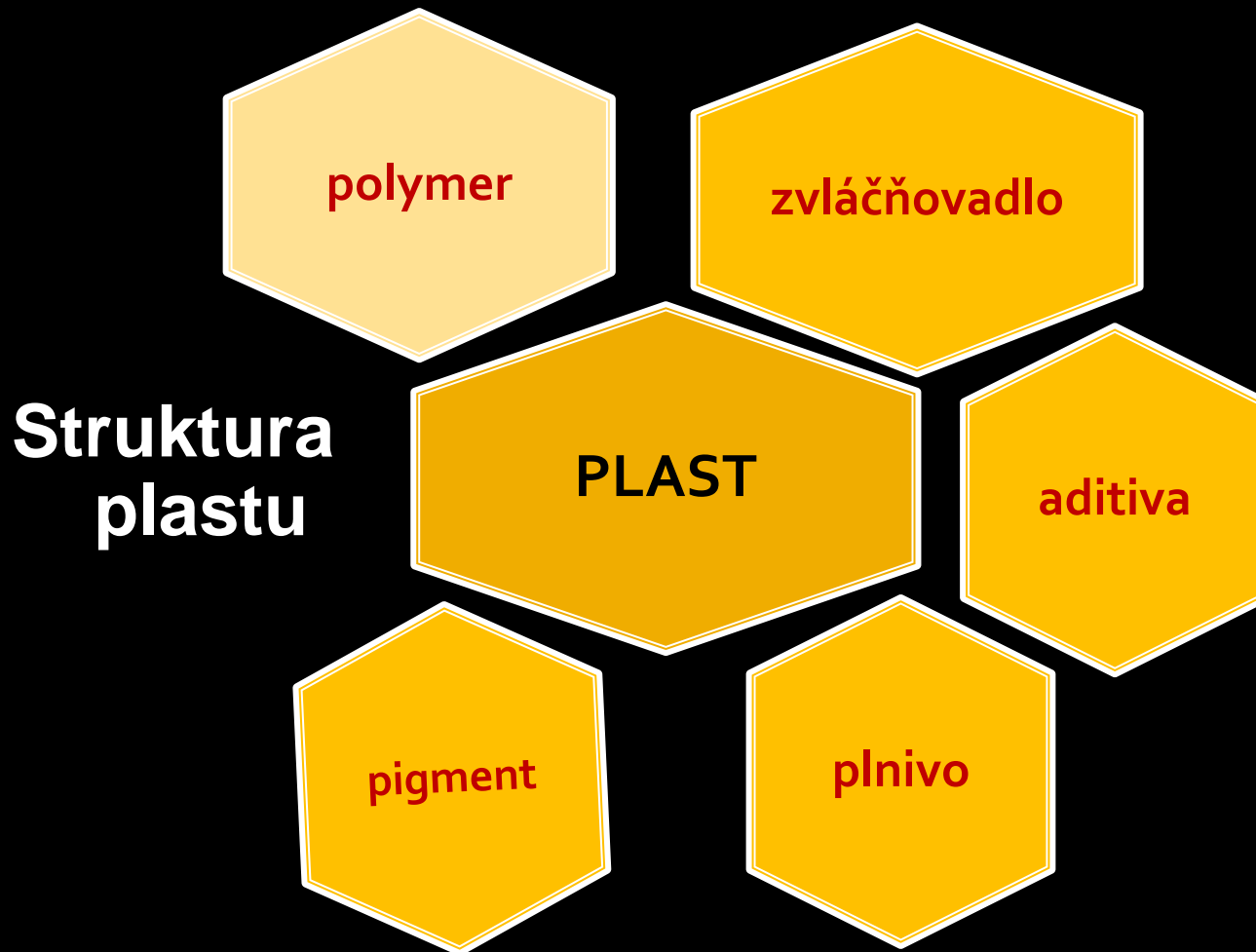
Koroze a stárnutí plastů

Povrchové úpravy materiálů

Koroze a stárnutí plastů

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Druhy prostředí:

- fyzikálně aktivní prostředí

bobtnání - děje vratné

bobtnání – smrštění (přechodový stav)

bobtnání může přecházet v rozpouštění
(stav nevratný)

- chemicky aktivní prostředí

chemická interakce - nevratný stav

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

CHEMICKY AKTIVNÍ PROSTŘEDÍ:

Toto prostředí reaguje s polymerem a na rozdíl od fyzikálně aktivního prostředí způsobuje chemické reakce s polymerním materiálem a změny v polymeru, které jsou **nevratné**.

Při interakci dochází k závažným nežádoucím změnám polymerních materiálů, především ke změnám rozhodujících funkčních vlastností.

Dílčí děje procesu:

- adsorpce složek chemického prostředí na povrch polymeru,
- difúze složek chemického prostředí polymerem,
- vzájemná interakce složek chemického prostředí s polymerem,
- difúze zplodin interakce z vnitřku polymeru na povrch.

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

System koroze plastů

soustava plastový materiál - prostředí,

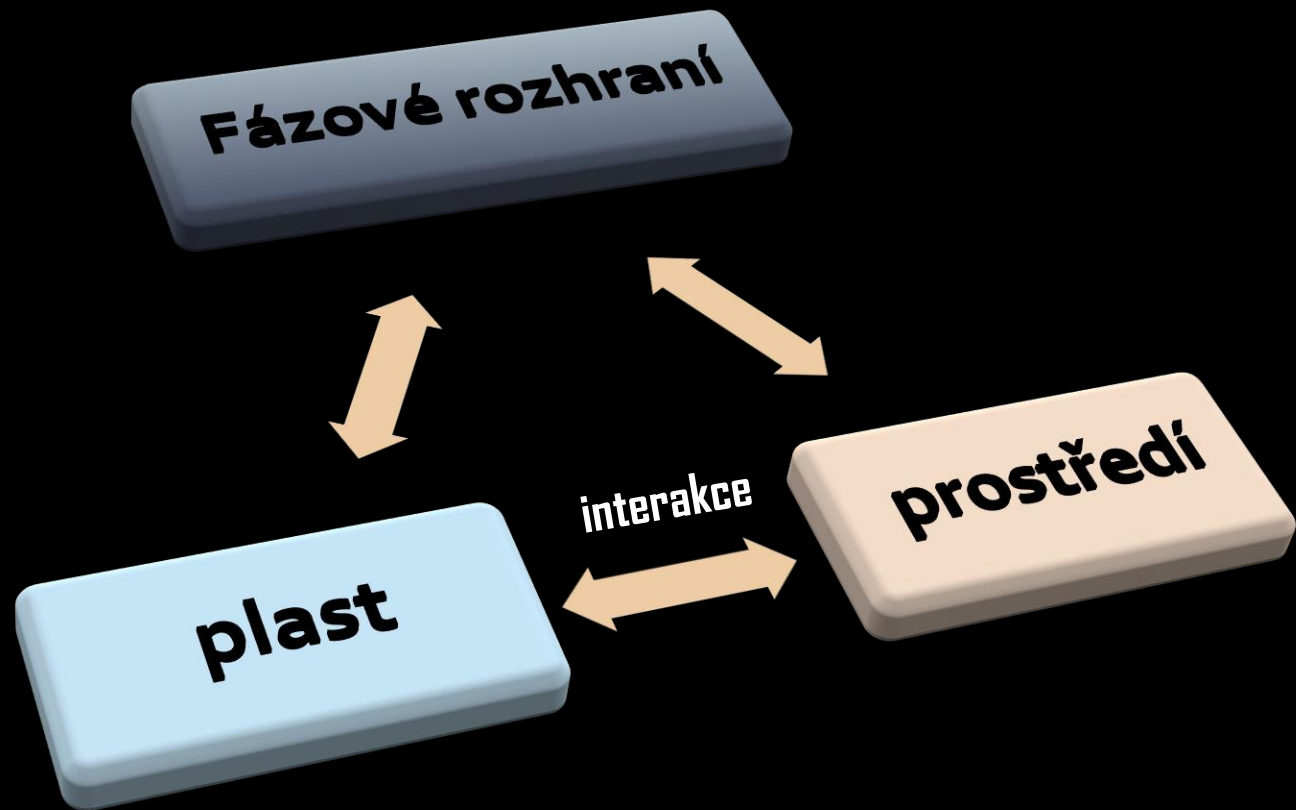
ve které za daných podmínek dochází

k procesu postupného znehodnocování plastu (pryže)

v určitém časovém intervalu a

na určité úrovni pravděpodobnosti.

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Interakce na povrchu polymeru

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Dílčí děje procesu:

- difúze do materiálu
- desorpce z materiálu (možnost vyluhování)
- bobtnání nebo smrštění (stav vratný)
- chemická interakce → nevratný stav

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

ROZDÍL OD KOROZE KOVŮ

– význam difúze do plastu

- Obsah vyluhovatelných složek
(změkčovadel, plniv, barviv, antioxidačních aj. přísad)

Vratné změny:

Nevratné změny:

SORPCE - DESORPCE
BOBTNÁNÍ - SMRŠTĚNÍ

INTERAKCE CHEMICKÁ

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

I. Fáze (fyzikální) - ADSORPCE

- Adice plynné (rozpuštěné) látky na povrch
- Absorpce složek prostředí do plastu

II. Fáze (chemická) CHEMISORPCE

- Chemická interakce adsorbované látky s podkladem (substrátem)
- Chemická interakce složek prostředí se složkami plastu

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

fáze fyzikální

fáze fyzikální + fáze chemická

Povrchové úpravy materiálů

Koroze a stárnutí plastů

Povrchové napětí

efekt, při kterém se povrch tekutin chová jako elastická fólie a snaží se dosáhnout co možná nejhladšího stavu s minimálním rozpětím.

povrch tekutiny se snaží dosáhnout stavu s nejmenší energií.

Povrchové napětí je výsledkem vzájemné interakce přitažlivých sil molekul nebo atomů, z nichž se skládá povrchová vrstva.

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Rozpouštědlo	Povrchové napětí σ (N/m)
aceton	23,30
etanol	22,55
propanol	23,70
toluen	28,40
N-hexan	18,40
dietyléter	16,40
voda	72,75

Železo 60 N/m; PE 25 N/m; teflon < 20 N/m

Povrchové úpravy materiálů

Koroze a stárnutí plastů

Kohézní hustota energie

je pro dané rozpouštědlo konstantou
pro určování rozpouštěcí schopnosti rozpouštědla

Odmocnina ze soudržné energie je označována

Parametr rozpustnosti δ

podle Hansena lze definovat podle rovnice

$$\delta^2 = \delta_D^2 + \delta_P^2 + \delta_H^2$$

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

PARAMETRY ROZPUSTNOSTI:

- NEPOLÁRNÍ POLYMERY – ODOLNOST V NEPOLÁRNÍCH MÉDIÍCH
rozdílnost polarity polymeru a prostředí lze usuzovat podle
parametrů rozpustnosti δ :

čím menší rozdíl δ (polymer) a δ (prostředí) tím větší bobtnání nebo rozpouštění

příklad: δ polyvinyalkohol $\approx$ δ voda

dobrá rozpustnost polyvinylakoholu ve vodě

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Příklady parametrů rozpustnosti rozpouštědel:

Voda	$\delta = 48,0$
Ethanol	$\delta = 26,2$
Toluen	$\delta = 18,3$

Příklady parametrů rozpustnosti polymerů:

PE	$\delta = 15,8$ až $17,0$
PVAC	$\delta = 18,1$ až $22,7$
PVC	$\delta = 21,4$

Příklady:

Voda – PE	$48 - 17 > 6$	PE	nerozpustný ve vodě
Toluen – polyvinylacetát	$18 - 22 < 6$	PVaC	rozpustný v toluenu

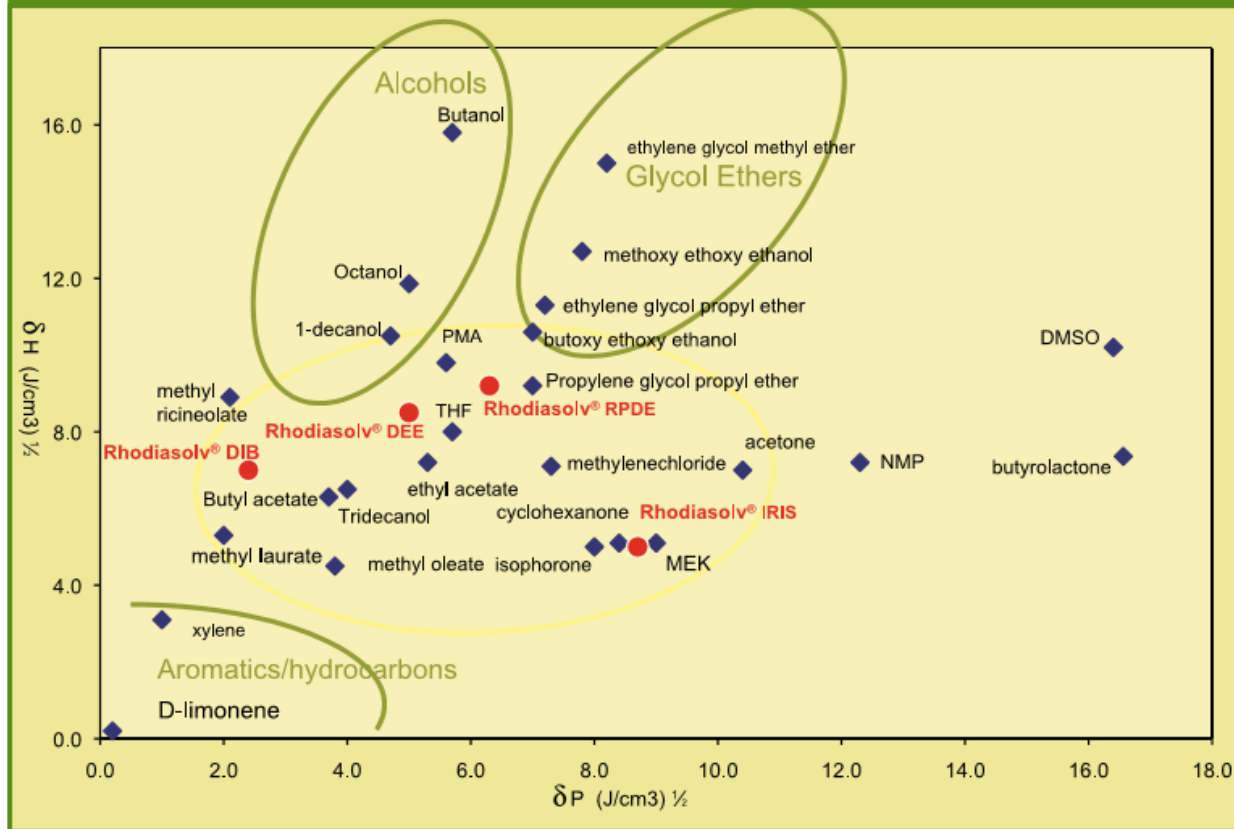
Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

PARAMETRY ROZPUSTNOSTI:

Polymer	Parametr rozpustnosti δ	Chemické prostředí	Parametr rozpustnosti δ
polytetrafluorethylen	6,20	Hexan	7,25
polyethylen	7,90	Diethylether	7,40
přírodní kaučuk	8,10	Tetrachlormethan	8,60
polypropylen	8,20	Xylen	8,80
butadien-styren kaučuk	8,60	Toluen	8,94
polystyren	8,70	Benzen	9,15 až 9,20
polyvinylacetát	9,40	Dimethylketon	9,89
polyvinylchlorid	9,50 až 9,70	Kyselina octová	10,10
epoxidové praskyřice	10,90	Amoniak	12,20 až 16,30
polyurethan	11,90	Ethanol	12,80
polyamid	13,60 až 14,50	Methanol	14,50
polyvinylalkohol	23,40	voda	23,40 až 24,20

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Hansen Solvent Map

Povrchové úpravy materiáľů
Koroze a stárnutí plastů

Obecné principy znehodnocování plastů:

- Vysokomolekulární materiály, jejichž makromolekula je tvořena pouze uhlíkovým řetězcem (např. polyetylen), jsou velmi odolné proti účinkům kyselin, zásad, roztokům solí i některým oxidačním činidlům.
- **Zavedení substituentu** do uhlíkového řetězce vede obvykle ke snižování korozní odolnosti. Tak např. zavedení hydroxylové skupiny –OH nebo jiných funkčních substituentů snižuje odolnost proti účinkům nejen vody, ale i kyselin nebo zásad.

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Známý fluoroderivát – **polytetrafluorethylen** (obchodně označovaný teflon) patří mezi nejodolnější polymery.

Jeho odolnost je dokonce vyšší než odolnost legovaných ocelí, či jiných speciálních ocelí.

$-\text{CH}_2-\text{CH}_2-\text{CH}_2-$ **odolný** polymerní řetězec vůči vodě a kyselinám

vliv skupiny OH:

$-\text{CH}_2-\text{CH}(\text{OH})-\text{CH}_2-$ **neodolný** polymerní řetězec vůči vodě

vliv náhrady vodíku fluorem:

$-\text{CF}_2-\text{CF}_2-\text{CF}_2-$ **vysoce odolný** polymerní řetězec vůči vodě a kyselinám

Povrchové úpravy materiálů

Koroze a stárnutí plastů

Přítomnost dvojných (násobných) vazeb

v makromolekule polymeru snižuje její odolnost a to zejména proti působení chemického prostředí oxidačního typu:

-CH=CH-CH₂- neodolný polymerní řetězec vůči oxidačnímu prostředí

Také polymery, u kterých jsou strukturní jednotky spojeny jiným článkem, než uhlíkovým, např. prostřednictvím dusíku, síry, kyslíku aj., podléhají velmi snadno destrukci působením chemického prostředí. Přitom iniciace procesu znehodnocování probíhá v místech spojení neuhlíkatým článkem:

-CH₂-CO-NH-CH₂- neodolný polymerní řetězec kyselinám

Povrchové úpravy materiálů
Koroze a stárnutí plastů

Odolnost polymerního materiálu proti chemickému prostředí

Polymerní materiál	voda	Roztoky solí	kyseliny	zásady	oxidační prostředí	organická rozpouštědla
polyethylen	1	1	1	1	2 až 3	1 až 2 KN
polypropylen	1	1	1	1	3	1 až 2 KN
polystyren	1	1	1	1	2 až 3	3 KN
polytetrafluorethylen	1	1	1	1	1	1
polytrifluorchlorethylen	1	1	1	1	1	2
Polyvinylchlorid neměkč.	1	1	1	1	2	1 až 3
polyvinylchlorid měkčený	1	1	2	2	2 až 3	3
polymethylmethakrylát	2	1	2	2	2 až 3	3 KN
epoxidové pryskyřice	2	2	2 až 3	2	3	1 až 3
polyamidy	2	2	3 KN	2	3	1 až 3 KN
polyurethany	2	2	3	2	3	1 až 3

Legenda: 1 ... velmi dobře odolný; 2 ... středně odolný; 3 ... málo odolný
 KN ... koroze materiálu za napětí

Povrchové úpravy materiálů

Koroze a stárnutí plastů - I